

постраждалих за допомогою. Ці бар'єри потребують додаткової уваги та розробки механізмів подолання.

Отже, проміжні репарації є важливим елементом підтримки постраждалих від сексуального насильства, особливо в умовах війни, коли офіційні судові процеси можуть бути затягнутими або обмеженими. Надаючи негайну допомогу та підтримку, держава разом із міжнародними партнерами здатна не тільки допомогти жертвам подолати наслідки насильства, а й закласти основу для довготривалого процесу відновлення та справедливості.

Список використаних джерел

1. Проект Закону про статус осіб, постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного зі збройною агресією Російської Федерації проти України, та невідкладні проміжні репарації від 09.10.2023) URL: blob:https://itd.rada.gov.ua/4f065936-b90d-4238-8ce0-5306a92dfc26

2. Репарації постраждалим від насильства під час війни. Презентація результатів проекту. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3922138-reparacii-postrazdalim-vid-nasilstva-pid-cas-vijni-prezentacia-rezultativ-proektu.html>

Скрильник О. О.,
к.ю.н., доцент кафедри
публічного управління, адміністрування та права,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Бодня В. В.
здобувач спеціальності «Право»,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ВИКЛИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ОСВІТУ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Через вторгнення Російської Федерації на територію України майже всі сфери суспільного життя країни зазнали серйозного впливу та були випробувані на стійкість. Одне з найважливіших прав людини – право на освіту, закріплене

як національними, так і міжнародними законами, – також постало перед новими викликами в умовах війни. Військові дії та їх наслідки, які вже відчутні сьогодні, створюють складні умови для реалізації цього права та ставлять перед ним значні перешкоди.

Право на освіту гарантоване основними правовими актами України, що стосуються прав і свобод людини. Так, Стаття 53 Конституції України гарантує право кожного на освіту [3]. Подібна норма також міститься в Статті 26 Загальної декларації прав людини, яку було ратифіковано в Україні ще в радянські часи [1]. Особливе значення має Конвенція ООН про права дитини, ратифікована Україною 27 лютого 1991 року, яка є ключовим міжнародним документом із захисту прав дітей. Зокрема, Стаття 28 цієї Конвенції закріплює право дитини на освіту, а Стаття 38 зобов'язує держави забезпечувати максимальний захист і доступ дітей до освіти під час збройних конфліктів [2].

Аналізуючи наслідки та гострі проблеми в системі освіти України, спричинені війною, варто згадати, зокрема, про наступні: окупація частини територій України, перебування частини учасників освітнього процесу на тимчасово окупованих територіях, їхнє вимушене переміщення всередині країни та закордон, а також активне ведення бойових дій. Про вищезгадані виклики піде мова далі.

Для аналізу проблем, спричинених окупацією частини українських територій Російською Федерацією, надзвичайно важливо використовувати виключно авторитетні вітчизняні та міжнародні джерела інформації, оскільки російська влада часто поширює неправдиві дані. У цьому контексті доцільно звернути увагу на звіт організації Human Rights Watch, яка досліджує порушення прав людини в різних країнах світу. Згідно зі звітом, внаслідок повномасштабного вторгнення приблизно 223 000 українських учнів опинилися під окупацією. Окупаційна влада намагається витіснити українську мову, запроваджуючи російську систему освіти та російську мову викладання у

навчальних закладах. Ці дії порушують норми міжнародного гуманітарного права, яке забороняє державі-окупанту змінювати законодавство на окупованій території, зокрема Закон України «Про освіту». Згідно з даними Моніторингової місії ООН, представники російської влади також вимагають, щоб школи на окупованих територіях надавали дані учнів старше 18 років, яких окупанти вважають придатними для мобілізації в російські збройні сили [4].

Переходячи до викликів, пов'язаних із переміщенням частини учасників освітнього процесу всередині країни варто розглянути Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо-переміщених осіб», прийнятий 20 жовтня 2024 р. для забезпечення права на освіту тих, хто був вимушений продовжити навчання уже на підконтрольній Україні території. Зокрема цей документ встановлює правовий статус осіб, які були змушені покинути свої домівки через збройний конфлікт або окупацію, і визначає їхні права, зокрема право на освіту. Закон передбачає, що ВПО мають право на доступ до навчання, включаючи можливість переведення в інші навчальні заклади та отримання документів про освіту без урахування адміністративних перешкод [5].

Освіта українців за кордоном ще один виклик для освіти. Велика кількість учнів і студентів знайшли тимчасовий прихисток в інших країнах, що створює складнощі в їхній освіті. Зокрема, українські діти часто стикаються з мовним бар'єром та відмінностями у навчальних програмах. Багато країн Європи адаптували свої школи до потреб українських учнів, пропонуючи спеціальні програми з вивчення мови та інтеграційні класи. Однак важливо зберегти зв'язок із українською навчальною програмою, щоб забезпечити можливість повернення до української системи освіти після завершення війни.

Забезпечення якості дистанційного навчання також є важливим аспектом в реалізації права на освіту. Для тих, хто залишився в Україні, але не має можливості відвідувати навчальні заклади через загрозу безпеці, дистанційне навчання стало основним форматом. Це створює додаткові виклики, особливо в

регіонах, де є проблеми з електропостачанням і доступом до інтернету. Забезпечення доступу до навчальних матеріалів та підтримка безперервного навчання – важливі аспекти, які потребують уваги.

Виклики для вчителів і викладачів: педагоги також зазнали значних труднощів через переміщення та роботу в умовах війни. Багато з них викладають дистанційно, а деякі адаптуються до роботи з українськими дітьми за кордоном. Це потребує додаткових навичок, зокрема у використанні онлайн-платформ і нових методів навчання.

Підсумовуючи вищесказане, варто зазначити, що виклики, які постали перед українською системою освіти внаслідок повномасштабного вторгнення Росії на територію України створюють прецеденти та дозволяють українському уряду напрацювати механізми роботи для подолання, а перш за все, недопущення подібних кризових обставин у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини. United Nations. (1948). URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.

2. Конвенція про права дитини. United Nations. (1989). URL: <https://www.ohchr.org/en/instrumentsmechanisms/instruments/conventionrights-child>.

3. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

4. Звіт Human Rights Watch «Навчання в окупації: примусова русифікація системи освіти на окупованих територіях України» (2024). URL: <https://www.hrw.org/uk/report/2024/06/20/388318>

5. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо-переміщених осіб: Закон України, прийнятий 20 жовтня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>